

Жогорку окуу жайларда мугалимдерди даярдоонун актуалдуу проблемалары

Билим берүүнүн дүйнөлүк мейкиндигинде татыктуу орунга ээ болуу үчүн керектүү кадрларды даярдоочу жогорку окуу жайлары коомдун турмуш тиричилигинин бардык тармактарын сөзсүз жогорку квалификациялуу, компетенттүү адистер менен камсыз кылуусу зарыл. Тилекке каршы, жогорку окуу жайларында педагогикалык кадрларды даярдоонун азыркы абалы мамлекетти да, коомчулукту да канааттандырбайт. Натыйжада орто мектептин бүтүрүүчүлөрүнүн билим сапаты төмөн болуп жаткандыгынын орчундуу себептеринин бири дал ушуга байланыштуу болуп жатат.

Биздин оюбузча мындай абалдын негизги проблемалары деп төмөнкүлөрдү эсептөөгө болот.

Биринчи проблема. Табигый-математикалык предметтер боюнча келечектеги мугалимдерди даярдоодо аларды кесипчиликке багыттоого жакшы көңүл бурулбастан негизинен конкреттүү предметтер боюнча адистик билимдерди окутууга гана күч жумшалууда. Бул тармактагы предметтерди окутуу педагогикалык эмес, башка (техникалык, айыл чарбалык, юридикалык, экономикалык ж.у.с.) университеттегидей эле өткөрүлүүдө.

Мындай көрүнүш табигый-математикалык конкреттүү дисциплиналарды окутууга бөлүнгөн сааттардын санынын көбөйтүлүшү менен гана мүнөздөлбөстөн, аларды окутуу, анын ичинде педагогиканы окутуу да негизинен сүйлөмө метод менен схолостикалык түрдө жүргүзүлүшүнөн болуп жатат. Бул болсо, келечектеги мугалимдин жогорку окуу жайдан алган теориялык билимдерин практикалык жактан предметти окуткан окутуучунун сабак берүү чеберчилигине такай байкоо жүргүзүү, аны анализдөө менен өзүнө сиңирүүсүнө тоскоолдук кылууда. Натыйжада, болочок мугалимдер педагогикалык чыгармачылыктын маани-мазмунуна практикалык жактан түшүнбөй туруп «Жогорку билимдүү адис» - деген наамга ээ болуу менен мектеп босогосун аттап, сабак берип келишет. Алар өз кесибинин устаты (мастери) болбосо да, жаңыдан иштей баштагандан эле чыгармачыл мугалим болушу зарыл. Анткени азыркы мектеп чыгармачыл мугалимге өтө муктаж, педагогикалык жумуш чыгармачылыксыз болушу мүмкүн эмес, себеби мектептеги ар бир бала эч кайталангыс инсан жана педагогикалык ар кандай иштин чечилиши дал ошол стандарттуу эмес факторлорду эске алуу менен аткарылууга тийиш.

Экинчи проблема. Педагогикалык институттардын университеттик билим берүүгө өтүшү менен мугалимдерди жогорку профессионалдык деңгээлде даярдоону камсыз кылууга багытталган предметтерге - педагогикага, психологияга, предметтерди окутуунун методикаларына бөлүнгөн сааттардын санынын минимумга чейин кыскартылышы.

Үчүнчү проблема. Адистик берүүчү предметтердин арасындагы өз ара байланыштардын, ошондой эле аларды окутуу методикаларынын педагогика жана психология менен байланыштарынын жоктугу эң орчундуу кемчилик болуп жатат.

Илим жана окуу предмети катарындагы методиканын бүгүнкү күндөгү проблемалары эмнеде? Азырынча анын окутуу методикасынын предмети менен гана байланышта болуп жатышында. Методиканы түзүүгө мындайча мамиле жасоо аны теориялык жактан жакырланууга, рецептуралыкка алып келет жана ар бир окуу предметинин каражаты аркылуу инсанды ар тараптан өнүктүрүүнүн жолун издеп табууну кыйындатат. Педагогика - окутуунун жана тарбиялоонун проблемаларын изилдейт, ошондуктан ал бардык методикалардын негизи болуу менен бул системада борбордук орунду ээлейт. Мындагы негизги маселе предметтерди окутуунун айрым методикаларында педагогикалык (дидактикалык) жалпы классикалык принциптердин ар биринин түпкү маанисинин колдонулушун конкреттүү материалды окутууда ачык көрсөтө билүүдө турат.

Студенттердин жогорку окуу жайларынан алган педагогикалык билимдеринин таасирдүүлүгү же пайдалуулугу кайсы жерден байкоого болот? Анын педагогикалык билимди канчалык деңгээлде өзүнүн адистик предметтерди окутуунун методикасына толук жана терең байланыштыруусунан көрүнөт.

Төртүнчү проблема. Жогорку окуу жайларынын окутуучуларынын жогорку билим берүүнүн теориясы, башкача айтканда жогорку окуу жайынын педагогикасы боюнча жетишерлик билимдеринин жоктугу.

Чындыгында дал ошол жогорку билим берүүнүн теориясын билүү гана азыркы окуу процессине коюлуучу талаптарды илимий негиздөөгө мүмкүндүк берет жана анын закон ченемдүүлүктөрүн аныктап окутуу процессин информациялоо деңгээлинен келечектеги мугалимдердин профессионал болуп жаралуу деңгээлине көтөрөт, ар бир занятиени өткөрүүгө коюлуучу талаптардын ситемасын иштеп чыгууга, жогорку билим берүүнүн спецификалык бөтөнчөлүгүн эске алуу менен окутуунун формаларын, методдорун жана ыкмаларын окутуучулардын туура тандап алууларына жакшы шарт түзөт.

Жогоруда белгиленген биринчи жана үчүнчү проблемаларды чечүүнү жогорку окуу жайлардын чыгармачыл жамаатынын потенциалын көтөрүү жана алдыңкы тажрыйбаларды жайылтуу маселелери менен байланышта кароого болот. Анткени, чыгармачылык - бул кандайдыр бир өзүнүн кайталангыстыгы, оригиналдуулугу жана тарыхый-коомдук уникалдуулугу менен айрымалануучу жаңы сапаттагы ишмердүүлүк.

Педагогикалык чыгармачылык практикалык ишмердүүлүктө төмөнкүлөрдөн көрүнүшү мүмкүн: проблемаларды стандарттык эмес жол менен чечүү; жаңы методдорду, ыкмаларды, уюштуруу формаларын, каражаттарды жана аларды оригиналдуу байланыштырууну иштеп чыгуу; белгилүү тажрыйбаны жаңы шарттарда натыйжалуу пайдалануу; белгилүү болгондорду жаңы талапка ылайык өркүндөтүү, рационализациялоо, модернизациялоо; бир эле проблеманы чечүүнүн ар түрдүү жолдорун көрө билүү; методикалык сунуштарды, теориялык жоболорду конкреттүү педагогикалык аракеттерге киргизип пайдалана билгичтиктери.

Педагогикалык чыгармачылыкты эптеп-септеп башкаларга окшошпоону каалаган курулай оригиналдануучулуктан айырмалай билүү зарыл. Курулай оригиналдануучулук жөнөкөй нерсени татаалдаштырып, ыксыз кооздоп сүйлөө менен илимий өңдүү кылып көрсөтүүгө аракеттенүү болуп саналат.

Бүгүнкү күндө педагогикалык кадрларды даярдоонун сапатын жакшыртуу ЖОЖдогу окуу-тарбиялоо процессин илимий негизде уюштуруу менен тыгыз байланышта экендигин белгилөө зарыл. Анын борборунда университеттердин адистерди чыгаруучу структуралык бөлүктөрүндө «Предметти окутуунун методикасы» кафедралары иштеп, алар төмөндөгү багыттар боюнча жумуштарды алып барууга тийиш деп эсептейбиз:

1) адистик боюнча окуу пландарын үйрөнүүнүн негизинде аларды модернизациялоого карата сунуштарды иштеп чыгуу;

2) жогорку билим берүүнүн теориясынын негизинде адистик предметтерин окутуунун методикасын модернизациялоо боюнча методикалык сунуштарын иштеп чыгуу;

3) педагогика, психология, окутуунун методикасы боюнча предметтер аралык байланыштарын активдештирүү;

4) чыгармачыл окутуучулардын жөндөмүнө, шыгына илимий негизде багыт берүү, колдоо көрсөтүү, шыктандыруу;

5) окутуунун инновациялык методдорун изилдөө жана практикада колдонуу;

6) ЖОЖдордо жана орто мектептерде предметтик окутуудагы методикалык чыгармачыл тажрыйбаларды жайылтууга активдүү катышуу.